

INSTITUT PERE MATA — Any 1934

Nom CLUA ALCOVERRO – 4038

Diagnòstic — Classe A. 3. Núm. 3.021 — Dp. 13

Encerregat

Observacions

Manicomio de Señoras de San Baudilio de Llobregat

HISTORIA CLINICA N.º 6.991-A (Modelo adoptado en 1933)

FOTOGRAFÍAS

Al ingresar

Años después

Doña ROSA CLUA I ALCOVERRO.

natural de ____ de ____ años,

de estado ____, de profesión ____,

residente habitualmente en ____

y procedente de L'Institut "PERE MATA", de Reus.

Ingresa el 9 de Setembre de 1938, por cuenta de Generalitat Catalunya de Barcelona y en concepto de ____ con certificación firmada por Don ____ médico residente en ____, inscrito en el Colegio oficial de Médicos de ____ con el n.º ____

Recibida al ingresar por el médico Don ____ quien la destina al departamento de 3ª. S.

Transcurridos seis meses de su ingreso es reconocida por el médico-director (artículo 22 del Decreto de 3 de Julio de 1931), quien, con fecha ____ de ____ de 193__, participa al Juzgado de ____ el resultado de la observación y del reconocimiento, formulando el correspondiente **diagnóstico definitivo**.

Diagnóstico provisional (al ingresar): Esquizofrenia

Diagnóstico definitivo (a los 6 meses de observación): ____

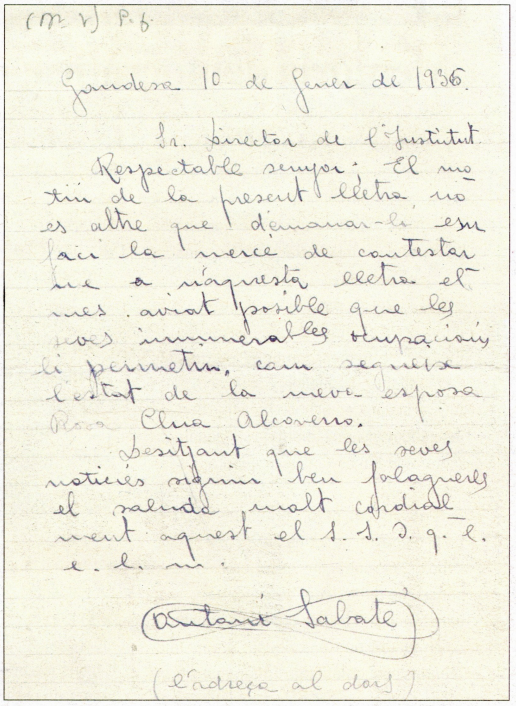
Capçalera del document d'ingrés al Pere Mata —a dalt— i de la història clínica de Sant Boi —a baix. Al mig, imatge del psiquiàtric llobregatí. / CEDIDES / AJUNTAMENT DE SANT BOI DE LLOBREGAT

informacions **"terribles"** sobre les condicions d'higiene i d'atenció als malalts a Sant Boi. **"El dia que hi havia arròs, se'l menjaven les infermeres i als malalts els donaven el suc"**, detalla Ber. Ho corrobora Carles Serret. Ramon Ber, en explicar la història familiar al SETMANARI L'EBRE, se mostra contundent: **"Tots estos malalts feien nosa i els van dixar morir, per no dir que els van matar"**.

Un cop morts, si no es podia contactar amb la família —cosa habitual per les comunicacions deficients—, els traslladaven en carro fins al cementeri. Allí els enterraven en una fossa comuna i hi afegien calç viva perquè els cossos se descompongessen abans, perquè **"l'enterrador no donava l'abast"**, relata Serret, que especifica que **"si abans de la guerra morien dos persones cada tres dies a Sant Boi, a partir del 37 hi ha molts dies amb més d'una dotzena d'enterraments només de persones internes als psiquiàtrics"**. Estos no podien pagar els enterraments, els nínxols i el seu manteniment, i encara menys en un context de guerra en què s'havien de fer les inhumacions amb rapidesa també per motius sanitaris. L'Ajuntament li aplicava una tarifa reduïda de 10 pessetes per enterrament. Les fosses comunes, que ocupen pràcticament la mitat del cementeri, contenen les restes de milers de víctimes mortals procedents dels psiquiàtrics, donat que el seu ús no és exclusiu del període bèl·lic i s'allarga, ben bé, fins a l'actual període democràtic.

A més a més de les condicions miserables del moment, sembla plausible pensar que durant la guerra hi va haver una superpoblació d'ingressats als psiquiàtrics. Alguns historiadors, com Joan Serrallonga, han abonat la tesi que alguns dels centenars de milers de refugiats que van arribar a Catalunya durant la guerra, procedents d'altres territoris de l'Estat ocupats pels feixistes, haurien acabat als psiquiàtrics catalans. El de Sant Boi era un dels equipaments que la Generalitat republicana va posar a la llista dels centres assistencials que podien acollir refugiats. També hi devien ingressar presos, represaliats i soldats. **"Les malalties mentals podien afectar més els que estaven al front en situació d'estrès"**, analitza Serret. Els familiars reclamen que s'investigue a fons el que va passar. De moment, han aconseguit el compromís de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat per a aixecar al cementeri un monument d'homenatge a les víctimes mortals procedents dels psiquiàtrics. Besnets obre la porta a les famílies ebrenques que busquen informació sobre avantpassats seus que poguessen morir als psiquiàtrics durant el conflicte armat i durant els primers anys del franquisme.

Sílvia Piqué i Francesc Martínez són els impulsors de Besnets en Cerca. Sílvia explica a esta publicació que la història de la seua besàvia és molt semblant a la de la iaia de Ramon Ber: **"Va ingressar a Sant Boi procedent d'un centre de Barcelona i va morir allà durant la guerra. Això va ser un secret familiar, cosa que es repetix en moltes famílies"**, manifesta. Recentment va publicar un article d'opinió a *La Directa* en què afirmava: "Segurament els nostres avis i besavis van morir a causa de la seva condició d'interns. O bé eren els darrers en la llista de prioritats que el govern republicà havia d'atendre durant la guerra, o bé ni tan sols formaven part d'aquesta llista". **"Són més que víctimes de la guerra. A un quan el maten a la guerra, és fotut, però que et maten a poc a poc, és una tortura"**, se rebella Ber. El iaio de Ramon, Antoni Sabaté Martí, va morir el 5 de gener de 1938, amb 37 anys, abans que la seua dona i sense tindre notícies d'ella.

(M. r) P. 6

Granadella 10 de Gener de 1936.

Sr. Director de l'Institut.

Respectable senyor: El motiu de la present lletra no es altre que demanar-li em faci la merce de contestar me a aquesta lletra el mes aviat possible que les seves immerables ocupacions li permetin, cam segueix l'estat de la meva esposa Rosa Clua Alcoverro.

Desitjant que les seves noticies siguin ben falagueres el saludo molt cordialment aquest el S. S. D. q. l. e. l. m.

Antoni Sabaté

(L'adreça al dors)

Carta enviada pel iaio de Ramon Ber a la direcció del Pere Mata. / CEDIDA

I A MÉS...

L'Ajuntament de Sant Boi als familiars: "Us volem ajudar"

L'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat ha donat un primer pas en el reconeixement de les víctimes de les condicions dels psiquiàtrics durant la guerra, no només per la pròxima construcció d'un monument memorial, sinó també per l'activació d'una informació, a l'apartat de memòria democràtica del seu web institucional, sobre "La mortalitat als centres psiquiàtrics (1936-1939)". En este espai, se publiciten les dades aportades per la direcció de l'Arxiu i s'oferix a les famílies de les víctimes ajut per a obtindre informació sobre els seus familiars: "Podem i us volem ajudar", s'anuncia.

Pel que fa a les dades, se consideren provisionals, ja que es podran actualitzar amb l'estudi que està portant a terme Marcos Robles per a la Generalitat, però fins on tenia acreditat Serret, entre el juliol de 1936 i el gener 1939, van ser inhumades al cementeri municipal exactament 3.240 persones: 1.598 dones i 1.628 hòmens, mentre que en 14 casos hi ha dubtes en la identificació. D'estes, 1.220 defuncions corresponen a dones procedents del psiquiàtric femení i 1232, a hòmens morts al psiquiàtric masculí. "El fet més sorprenent era que estes 3.240 morts representaven gairebé el 33 % de la població total empadronada a Sant Boi el 1936. A més, la immensa majoria de les defuncions documentades (més del 80 %) corresponen a població interna als psiquiàtrics", constata l'Ajuntament, que parla d'una xifra "esfereïdora i profundament colpidora" i sosté que "les persones ingressades, ja vulnerables, van acabar pagant amb la vida la marginació atàvica que patien dins la societat del seu temps". Els familiars ho agraïxen i ho consideren com un punt d'inflexió. **"Després d'un silenci de pràcticament cent anys, una administració pública reconeix els fets i els reconeix com a memòria històrica"**, conclou Ramon Ber. L'Ajuntament de Sant Boi va més enllà i oferix la màxima col·laboració a administracions, entitats i particulars que saben o sospiten que un familiar seu va morir a les institucions psiquiàtriques santboianes, que van rebre persones de tots els racons de Catalunya i de la resta de l'Estat a partir de convenis amb les diverses diputacions provincials.